

Izhajajo vsako jutro.
Veljajo do konca leta 1918 20 K.
Za četrt leta K 10—
Mesečno K 3.50.
Posamezna številka 20 v.
Oglasi po dogovoru.

NOVICE

Uredništvo in upravnništvo je v
„Zadružni. tiskarni“, Dunajska
cesta št. 7.

Telefona št. 180.

Uredništvo je strankam na razpo-
lago od 6—7. ure zvečer.

Št. 72.

V Ljubljani, sreda dne 25. septembra 1918.

Leto I.

Avstrijsko vojno poročilo.

Dunaj, 24. septembra. (K. u.) Uradno.
Italijansko bojišče.

Na tirolski južni fronti topniški boji in boji med patruljami.

Na visoki planoti med Canove in Monte di Valbella so naši sovražniki začeli z novimi napadi. Na Monte Sisemol, proti kateremu je sovražnik stopnjeval podpiralni ogenj do največje ljutosti, se je francoskim in italijanskim napadalnim oddelkom posrečilo udreti v naše črte. S protisunkom smo zapodili sovražnika v njegove järke nazaj. Poskuse, približati se našim postojankam severno od Monte Tomba, smo zavrnili.

Na zahodni fronti in v Albaniji ni posebnih dogodkov.

Šef generalnega štaba.

Ofenziva proti Italiji.

Bazel, 23. septembra. Italijanski krogi močno upoštevajo izvajanja „Times“ o možnosti avstro-ogrske ofenzive. Mogoče se bo ofenziva proti Italiji začela, kakor hitro bodo nemške postojanke na zahodu tako trdne, da bo nemško vodstvo moglo tvegati, poslati čete čez Alpe. Nova ofenziva pa lahko obstoji tudi v ojačenju podmorske vojne.

Gompers prihaja.

Berolin, 23. septembra. Iz Lugana se poroča, da se poda ameriški ščuvav Gompers v Italijo, da bo tam delavstvo vspodbujal za nadaljevanje vojske, vojake pa, da vzdrže.

Klic po zbornici.

Curih, 23. septembra. V nasprotnih italijanskih krogih se vedno silneje zahteva sklicanje zbornice, napram temu pa je vlada sedaj re-servirana.

Nemško vojno poročilo.

Berolin, 24. septembra. (K. u.) Uradno.
Zahodno bojišče.

Vojna skupina kraljeviča Ruprechta.

Severozahodno od Dixmuydena in severovzhodno od Yperna smo dobili pri uspešnih podjetjih 70 ujetnikov.

Severno od Moeuvresa smo delne sovražne napade zavrnili. Topniško delovanje je bilo v odseku prekopa jugovzhodno od Arrasa živahniješe.

Vojna skupina general. polkovnika von Bochna.

S krajevnimi protinapadi južno od Villers Cuislaina in vzhodno od Epehy smo zopet vzeli dele jarkov, ki so bili pri zadnjih bojih ostali v rokah sovražnikov, ter smo dobili ujetnikov. Sovražniške protisunke smo zavrnili.

Med potokom Omignon in Sommo je zvečer oživel topniški boj.

Poročnik Rumey je priporil svojo 41. zračno zmag.

Pri drugih vojnih skupinah ni posebnih dogodkov. V Champagni živahno poizvedovalno delovanje.

Večerno poročilo.

Dunaj, 24. septembra. (K. u.) Uradno.

Severozapadno St. Quentin so se izjavili novi hudi napadi sovražnika med gozdom Omignon in med Sommo.

von Ludendorff.

Podvodna vojska.

Berolin, 24. septembra. V Sredozemskem morju smo potopili 20.000 ton, med temi francoski parnik blizu francoskega obrežja.

Šef admiralnega štaba.

* * *

Angleška zatira samoodločbo.

Curih, 23. septembra. „Times“ poročajo iz Kalkute, da je 10. septembra nastal med mohamedanci hud upor. V opoldanski uri je upor izbruhnil, tako da so morali poklicati vojaštvo in policijo. Prišlo je do pomestnih bojov, pri katerih je bil en upornik usmrčen, mnogo oseb pa je bilo ranjenih. Če bodo nemiri še dalje trajali, bo vojaštvo ceste zastražilo.

Vojaška dolžnost na Irskem.

Rotterdam, 23. septembra. „Nieuwe Rotterdam Courant“ javlja iz Londona, da bodo uvedli na Irskem splošno vojaško dolžnost. Dosedanje prostovoljno rekrutiranje se ni obneslo; namesto pričakovanih 50 tisoč se je javilo le 7 tisoč rekrutov. Tudi v protestantskih in unionističnih okrajih se rekrute niso zglaševali, kakor so pričakovali.

Pomanjkanje premoga na Angleškem.

Bern, 23. septembra. Kakor poročajo „Daily News“, so odpravili iz vojaške službe doslej 11 tisoč rudarjev, v najkrajšem času pa jih odpuste še 13 tisoč. Več rudarjev ni pri četah v zaledju. Upajo pa, da bo to zadostovalo. Kljub temu bodo morali štediti s premogom.

Rusija.

Vodje sovjetske vlade.

Kodanj, 24. septembra. Vsled Leninove boleznii imajo vodstvo sovjetske vlade sedaj Trocki, Amenev in Sinovjev.

Izdajalski člani bele garde.

Petrograd, 23. septembra. „Pravda“ razpravlja v uvodnem članku o istočasnem postopanju bele garde v severni Rusiji in na uralski fronti, da se zagotovi zveza z Angleži na severu. Bili so celo pripravljeni izprazniti celo črto ob Volgi. Posebne važnosti je, da so Angleži pretrgali stik z desnimi socijalnimi revolucionarji. V Sibiriji pa se položaj poostreje. Po opustu Samare so minuli kratki dnevi desnih socijalnih revolucionarjev v odboru konstituant. Radi tega se nikakor ni treba opijati vsled uspehov na fronti ob Volgi.

Republika Kozakov in njena politika.

Curih, 23. septembra. Dne 13. septembra se je zaključilo zborovanje donske armade. Resolucija, sprejeta na tem zborovanju odobrava zunanjo politiko atamana Krasnova napram centralnim državam, ki ima namen, zadovoljiti obe stranki, ne da bi se spuščala donska vojska v boj z Nemčijo. Resolucija pozdravlja pogajanja z Ukrajino ter želi dobrih stikov s sosedo, izreka simpatije prostovoljski armadi, s katero se donski Kozaki bojujejo proti boljševikom in zahteva kar najožjih stikov s kubanskim ozemljem ter ustanovitev enotne državnosti, sestavljene iz donskega, kubanskega in tereškega ozemlja. Trgovinsko ministrstvo izdeluje trgovinske pogodbe z Georgijo, Poljsko, Finsko in Belo Rusijo. Odredba notranjega ministra ukazuje za poštno in brzojavno upravo, da je ukrajinski jezik edini službeni jezik. Vsi uradniki se morajo naučiti tega jezika. Ta odredba vzbuja tem več pozornosti, ker so zadnji časi zelo živahno agitirali za uvedbo ruskega kot enakopravnega uradnega jezika.

Agitacija za monarhijo na Ukrajini.

Kijev, 22. septembra. Ukrajinska brzojavna agentura je pooblaščenca izjaviti, da odklanja ukrajinska vlada vedno bolj naraščajočo monarhistovsko agitacijo na Ukrajini in da ji name-rava stopiti nasproti z isto doslednostjo, kakor je nastopila proti skrajnim socijalističnim strankam. Odposlanstvo iz Krima, sestavljeno iz vladnih zastopnikov in strokovnjakov, odpotuje po četkom prihodnjega tedna v Kijev, da prične pogajanja z ukrajinsko vlado.

Nemške čete v Ukrajini.

Berolin, 24. septembra. Nemško poveljstvo v Rostoku na Donu je časnikarjem izjavilo, da so vse vesti o odhodu nemških čet iz donskega ozemlja in iz Rostoka brez podlage.

Rdeči križ in Čeho-Slovaki.

Stockholm, 23. septembra. Misija švedskega Rdečega križa, ki se mudi v Rusiji in Sibiriji, je bila aretirana od Čeho-Slovakov, ki jo dolže, da stoji v zvezi z Nemci in boljševiki.

Nemška vlada in parlament.

V Nemčiji se pripravljajo veliki dogodki. Veliko notranje nasprotje med konservativnim junkerstvom in med različnimi demokratičnimi strankami je prišlo do hude krize, ki bo velikega pomena za nadaljni razvoj evropske in mogoče tudi svetovne politike. To nasprotje je bilo več ali manj tudi vzrok svetovne vojne, ne edin vzrok sicer, ampak eden najvažnejših.

Kriza meri na premembo nemške državne ustave.

Nemška ustava je Bismarkovo delo. Kdor bere Bismarkova dela, zlasti njegove govore in njegove „spomine“, bo videl, kako zelo monarhičen moč je bil Bismark. On je videl izrečeno enotnost nemškega naroda samo v dinastiji. Zato je dal vladarju-cesarju po ustavi velikansko moč, pred katero je moč parlamenta skoro ničeva. Proti ti moči je imel nemški parlament vedno težko stališče.

Demokratični razvoj pa zahteva, da ima vso moč v rokah parlament kot edini zastopnik ljudstva, ki je po modernih teorijah edini vir vse vladarske in državne moči. Ne od zgoraj, ampak od spodaj prihaja vsa oblast. — To je moderni nauk.

Nemška kriza je klasičen izraz vsake ustavne krize v monarhičnih državah. Ustavno dobo je rodilo 19. stoletje. Začetki so bili zelo radikalni, kakor nam kaže zgodovina francoske revolucije, ves razvoj je meril na republikanske ustave. Če je ljudstvo vir vse moči, potem je samo parlament merodajen kot izraz te moči in od parlamenta izbrani prezident — vladar je odveč. To je bila radikalna teorija demokratov.

Ta teorija je rodila tudi l. 1848. Takrat pa ni prodrla. Vsaj popolnoma ne. Zmagala je le v toliko, da so se začele absolutistične države popogajati z radikalnimi strujami in da pogajanja so rodila kompromisno formo konstitucij. Državno oblast so razdelili na dva dela: nekaj je imela vladar, nekaj pa ljudstvo po svojih zastopnikih, torej parlament. Razmerje med vladarjem in ljud-

stvom so različne ustave določile različno: na Angleškem ali pa na Laškem imata vladarja zelo skromne pravice, v Nemčiji ima pa po zaslugi Bismarkovi zelo velike, da se komaj razlikuje od absolutnega vladarja.

Za cesarjem je vedno stalo plemstvo, ki z vladarjevo močjo stoji in pade. Posebno prusko plemstvo ali takozvani junkerji so znali moč krone vedno zelo spretno izrabljati v svoje stanovske namene, da si kolikor mogoče dolgo ohranijo svojo moč in svoj političen vpliv. To se kaže ravno sedaj zelo očitno: Še sedaj, ko je nemški cesar sam zastavil svojo besedo, da se bo vpe-ljala na Pruskem volilna reforma, junkerji nasprotujejo! In zakaj? Zaradi cesarja gotovo ne — na tega so danes celo hudi — ampak zaradi sebe in svojih privilegijev.

Zaradi svojih privilegijev igrajo pruski plemiči in kar še za njimi caplja, danes zelo nevarno igro. Cesarjeva beseda je tudi na Nemškem za ljudstvo še vedno nekaj svetega, kar se mora izpolniti. Če se široka masa ne bo mogla zanašati niti na vladarjeve besede, na kaj se pa naj? Cesarjeva obljuba o demokratizaciji je v Nemčiji razvnela duhove, katerih ne užene nobena vlada in nobena vojaška sila več; kar je enkrat rečeno, je rečeno in plaz se vali, nevaren plaz, ki zna streti tudi plemenitaški odpor zelo hitro. Tu ne pomaga drugega, kakor ali hitro se plazu umakniti, ali pa pustiti, da vse zasuje — kar se mu ustavlja.

Mnogo je pripomogel do sedanjega razvoja tudi potek vojske. Če bi se bila končala vojska hitro in zmagovito s popolno nemško zmago, bi bilo ostalo v Nemčiji v no-ranji politiki najmanj vse tako kakor je bilo, če ne bi bilo dobilo junkerstvo tako še večjega vpliva kakor ga je imelo prej. Ker pa vojska traja nepričakovano dolgo in ne zahteva velikanskih žrtev samo od junkerjev, ampak od vsega ljudstva, zato je začelo ljudstvo za svoje žrtve tudi nekaj zahtevati in danes zahteva enoglasno razširjenje svojih političnih pravic. Zahteva pa politične pravice toliko glasneje, kolikor dalje traja vojska, kolikor večje so žrtve in kolikor večji je junkerski odpor.

Politične pravice, katere danes zahteva nemško ljudstvo, se osredotočujejo na dve točki: volilna pravica v Prusiji in parlamentarizacija nemške vlade.

O volilni reformi v Prusiji se je pisalo že dovolj in ta bo tudi prišla prej ali slej, ker se je ni mogoče več ogniti, in vsak kancler se bo moral postaviti na Hertlingovo stališče, ki je rekel, da z volilno reformo stoji in pade, dokler ne bo uveljavljena. Druga je pa s parlamentarno vlado. V poročilu, kjer so prvič javili, da hočejo parlamentarizirati nemško vlado, beremo, da hočejo tako vlado zato, da se oproste vpliva „nemškega glavnega stana“ na politiko. S tem so izrekle večinske stranke parlamenta, da je kancler dolžan in zavezan delati tako politiko, kakoršno zahteva parlamentarna večina, ne pa tako, kakor jo zahtevajo izvenparlamentarni činitelji kakor je glavni stan.

To pove veliko, ker vsak ve, kdo stoji za nemškim glavnim stanom. Večinske stranke so na ta način izrekle, da morajo gotovo odločbe, ki so bile doslej prerogative krone, preiti v odločilno sfero parlamenta, ali z drugimi besedami: krona naj se ravna po parlamentu, ne pa obratno. Če si torej natančno predočimo, zakaj se gre, potem bomo tudi lažje razumevali stališče vodilnih strank v Nemčiji napram parlamentarizaciji.

Mnogo vpliva na razvoj notranje krize tudi vnanjepolitični položaj, zlasti mirovno vprašanje. Zapadne vlade zahtevajo kot predpogoj za pogajanja parlamentarno vlado v Nemčiji, tako da izgleda, kakor da bi se notranja kriza v Nemčiji razvijala pod vnanjim pritiskom, ne pa iz lastne ljudske volje in moči.

Konservativnim junkerjem je to jako dobrodošel argument, ker se lahko sklicujejo na nemški narodni ponos, ki ne more dopustiti, da bi se Nemčija razvijala pod tujim pritiskom. Za „parlamentarne“ stranke je pa isti argument zopet tako dober, ker se sklicujejo na to, da vnanji pritisk ne igra nobene vloge, ampak da zahtevajo parlamentarno vlado le zaradi hitrejšega miru.

Pa naj se razvija nemška kriza tako ali tako, hitrejša ali počasnejša, z ozirom na vnanji pritisk ali na notranjo moč nemškega ljudstva, eno je gotovo: Nemčija se preobražuje. Ta faktum naj da misliti tudi našim državljanom, največ pa ogr-skim grofom. Za nas Slovence je ta razvoj vse-kako dober in razveseljiv pojav.

Pogoji za vstop nemških socijalistov v vlado.

Berolin, 24. septembra. „Vorwärts“ objavlja sledeči sklep socijalistov kot pogoj za vstop v vlado: 1. neomejena izjava vlade za sklep z dne 19. julija 1917 in izjava za zvezo narodov; 2. popolna nedvoumna izjava o Belgiji in izjava za obnovo Srbije in Črne gore; 3. brestovski in bucareški mir ne smeta biti ovira za splošen mir; 4. avtonomija za Alzacijo-Loreno; 5. enotnost državnega vodstva in odstranitev vpliva neodgovornih oseb na politiko; 6. takojšnje ukinitve vseh odlokov za utesnitev zborovanja.

Besede nemških diplomatov.

Berlin, 24. septembra. Danes se je sešel glavni odsek nemškega državnega zbora. Zborovanja se je udeležil grof Hertling, potem so prišli državni tajnik pl. Hintze, skoraj vsi državni tajniki, ministri in člani zveznega sveta. Navzočih je tudi mnogo poslancev. Sejo je otvoril predsednik Ebert, ki je utemeljeval potrebo sklicanja glavnega odseka že sedaj namesto v oktobru. Nato se je oglašil k besedi kancler grof Hertling, ki je govoril o političnem položaju, o notranji politiki in notranjih reformah, o preosnovi pruske volilne pravice in o preosnovi bodoče vlade.

„Naši poveljniki bodo položaju kos.“

Berlin, 24. septembra. Grof Hertling je iz-va'al: V Nemčiji vlada slabo razpoloženje. Temu je vzrok štiriletna vojna, ki tlači ljudstvo. Po-udarjati pa moram, da to razpoloženje ni upra-vičeno. Res je sicer, da je položaj resen, ni pa nobenega vzroka za malodušnost. Mi smo prestali že mnogo hušje stvari. Spominjam le na leto 1916. Ofenziva pri Verdunu se je ponesrečila, sledila ji je ofenziva Brusilova, ki je strašno vplivala na laško fronto in zapeljala Rumunijo v vojno. Ta-krat nismo izgubili poguma, pač pa smo poka-zali sovražniku, kaj premore naša volja. Poskusi sovražnikov, da sedaj predre našo fronto, se bodo izjalovili. Naši poveljniki bodo položaju kos in njihova zmagoslavna zavest se bo podela. Mi smatramo vojsko od prvega početka za obrambno vojsko. Samo zaradi svoje obrambe smo vdrl v Belgijo. Vojno je pripravljala obkroževalna poli-tika Edvarda VII. Na Francoskem je nastala že pred vojno ogromna literatura, ki je kazala na vojno. Vpliv Avstrije na Balkanu naj bi bil izgi-nil. Ruska vojaška stranka in ne pruska, je vrgla bakljo v smodnik. Mi pričakujemo mirnega srca sodbe zgodovine. Nemško ljudstvo se ne bo udalo. Naša fronta ne bo prebita in podvodniki delujejo počasi, pa sigurno. Samo složni in edini moramo biti. Vlada dela z ljudstvom za ljudstvo.

Glede notranjih zadev je izjavil državni kancler, da si bo prizadeval izpolniti dane obljube. On misli na veliko predlogo reform in omenja tu samo svoje že opetovano dane izjave. Državna vlada je trdno odločena uresničiti pred-loge in se ne bo strašila nikakega sredstva. Ne bo zadostoval razgovor v parlamentu, pa nastopi drug pot, ki je že tudi označen.

Opetovano smo že izrekli misel o zvezi narodov, ki nam je zelo simpatična, seveda če so s tem vsem državam zasigurane enake pra-vice. Kar se tiče razsodišča, je bila Nemčija ope-tovano za sklicanje razsodišča v spornih zadevah, ali v več slučajih se je poizkus izjalovil radi protivljenja Anglije in Amerike. Svoboda morja je pač potreben predpogoj za promet držav in na-rodov in mi glede tega ne bomo delali največjih težav. Konečno še varstvo malih narodov. Takoj lahko konstatiramo, da imamo v tem mirno vest. Brez zveze narodov bi bil mir le prazne sanje.

Tudi z Amerikanci opravilo.

Za državnim kanclerjem je govoril mesto nenavzočega vojnega ministra general Woisberg. Orisal je položaj na zapadu. Sovražniki so nas hoteli presenetiti, pa se jim ni posrečilo. Prva ofenziva je prinesla nasprotnikom začetni uspeh, a v celoti se jim napadi niso posrečili. Polni za-upanja pričakujemo nadaljnih napadov. Seveda smo izgubili znatno število ujetnikov in topov, a to je bilo le prve dni. Tudi ameriških armad se ne smemo bati. Z vsemi opravimo. Tudi proti tankom smo opremljeni.

Moč podmorskih čolnov raste.

Pomorski kapitan Bruenighaus je govoril o vojaškem položaju na morju, kar je povedal z nekaj besedami: Naša zadeva stoji dobro. Mor-nariški krogi so glede podmorskega čolna slede-čega naziranja: 1.) Naš podmorski čoln potaplja več nego se gradi in 2.) Naših podmorskih čol-nov je vkljub sovražni obrambi vse več.

Trenotek ni za razgovore.

Državni tajnik za zunanje zadeve pl. Hintze je govoril: V zunanji politiki stoji v osredju zadnji poziv avstroogrske vlade jujujočim drža-vam. Ker smo doslej tozadevno doživeli same neuspehe, se nam je zdelo, da ne kaže več ho-diti po tej poti. Tudi se nam je zdelo, da trenotek za to ni pravi, ker so sovražniki radi uspe-hov preveč v psihozi. Vendar pa se je poziv zgodil in mi in Bolgarska in Turčija smo se sporazumno izrekli, da se udeležimo razgovorov.

V Veliki Rusiji se še kuha v kotlu revolucije. Antanta je ustanovila na severu samostojno državo Kolo in v Arhangelskem novo republiko. Tam je baje 50.000 mož vojaštva. Temu bomo posvečali pozornost. Ob Murmanu prodira zdru-ženja antanta z rdečimi gardisti. V Petrogradu se je dogodil puč proti sedanji vladi s pomočjo an-tante, a je bil krvavo udušen. Zdi pa se, da se boljševiki sedaj zavedajo resnebe položaja.

Brestovski mir ostane.

Vicekancler von Payer je govoril o razmerah ob iztočnem morju: Kursa, Livonska in Eston-ska ne ostanejo samostojne, ampak bodo zdru-žene. O obliki vlade se še bo le določevalo. Tudi dosedanj glasovi o bodočnosti Litve so prena-gljeni. O aneksiji pa ne more biti govora. Sicer pa je, kakor sem že v Stuttgartu rekel, na iztoku za nas mir in ostane mir, če to našim so-sedom na zapadu ugaja ali ne.

Dnevna politika.

S tržaške obrtne šole. Med Slovenci je zavladalo veliko veselje, ko so letošnji pomlad izvedeli, da hoče vlada otvoriti slovenske vzporednice na c. kr. obrtni šoli v Trstu. Stvar so smatrali za gotovo, ko so bile imenovane tri slovenske učne moči in ko je tudi minister Homann ob svojem zadnjem obisku v Trstu dal slovenskim zastopnikom najtrdnjše zagotovila. A ko so se zadnje dni dijaki javljali za vpis v slovenske vzporednice, jim je ravnateljstvo naznanilo, da slovenskih vzporednic ne bo. Minister Homann je preklical ustanovitev slovenskih vzporednic. Tržaški poslanec dr. Ribar se je obrnil z ostro pritožbo na ministra Homanna. Sicer pa pride zadeva tudi v parlamentu v razgovor.

Slovaški prvoboritelj Kubina umrl. Pred dnevi je umrl slovaški prvoboritelj Kubina, star 63 let. Vse svoje znatno imetje je žrtvoval v boju za pravice slovaškega naroda.

Tisza v Sarajevu. Na čast grofu Tiszi, ki je došel včeraj v Sarajevo, je dal deželni šef zajutrek, pri katerem je izrekel željo, da naj bi gost dobil globok vpogled v vse razmere v deželi ter opozarjal na skupno ljubezen Bošnjakov in Hercegovcev do svoje rodne grude. Grof Tisza je rekel, da goji tople simpatije za deželo ter je izjavil: Živimo v času, ko nastopajo najbolj divji načrti. Če gre smotrena akcija naših najhujših sovražnikov za tem, zasejati needinost med nas ter pogubiti monarhijo z notranjimi prepri, mora biti sveta dolžnost, da ljudski voditelji bolj nego kdaj čutijo odgovornost in izločijo vse drugo, samo da pripeljejo z vplivom svoje osebnosti ljudstvo na pravo pot. Monarhija živi in bo živel ter se ne bo dala spraviti od fraz sovražnikov in njih žurnalistov propagande s sveta. Tisza je naglašal ozko bratstvo med Madžari in Bošnjaki v vojni ter izjavil, da gre sedaj za to, da nam v zaledju politične mahinacije naših sovražnikov ne pokvarijo, kar so naši sinovi v sveti skupnosti zunaj v strelskih jarkih dosegli. Ta vojna mora približati drugega drugemu in nas ne sme zapeljati vaba, ki jo vporablja zadnji čas naših sovražniki. Združeni smo po usodi in po svetovno zgodovinskem razvoju ter moramo stremeti za tem, da ostanemo edini. Gre namreč za to, izidemo li iz te vojne edini, ali pa se bomo dali zapeljati od smrtnih sovražnikov monarhije, ki so tudi smrtni sovražniki bosanskega ljudstva in ali se bomo dali od njih pridobiti za načrte, ki se ne dajo izpeljati. Govornik je napil, da bi prebivalstvo Bosne in Hercegovine našlo pravo pot.

Ogrska in bosansko-hercegovsko vprašanje. „Neues Wiener Tagblatt“ je dobil iz poučene strani sledeče sporočilo o načrtih za ureditev jugoslovanskega vprašanja: V sovražnem inozemstvu so razširjene govorice, da je prišlo glede rešitve jugoslovanskega vprašanja, o katerem posvetovanja še niso končana, do zaključka, da se Bosna in Hercegovina kratkoma priklonijo ogrski državi. Nobeden izmed merodajnih faktorjev nima take rešitve v mislih. Kakorkoli se bodo pogajanja in posvetovanja končala, nikakor se vprašanje ne bo rešilo na ta način, da se bosta Bosna in Hercegovina kratkoma priklonili vladnemu in upravnemu aparatu Ogrske. V poštev prihaja pač priklonitev Bosne in Hercegovine deželni Ogrske krone na ta način, da obdržita imenovani provinciji popolnoma avtonomno vladno in upravo in da se ustvari razmerje, ki bi nekako odgovarjalo razmerju Hrvatske in Slavonije napram Ogrski. Bosna in Hercegovina naj bi ostali avtonomni kakor Hrvatska in Slavonija. Oba dela ogrske države bi pošiljala posebne delegacije v ogrski državni zbor ter na ta način potom svojih delegacij sodelovala pri vladni državi.

Nemci za pogajanja s Francozi. V berlinski „Vossische Zeitung“ piše Jurij Bernhard, ki velja za nekakega žurnalističnega zaupnika Ludendorffovega, da bi morala Nemčija napram Franciji kreniti na isto pot, kakor napram Rusiji. Na odstop Alzacije sicer ni misliti, pač pa je treba iskati potov, da izigine sovraštvo med Nemci in Francozi zaradi Alzacije s sveta. — To se pravi, da vplivni krogi v Nemčiji niso več nenaklonjeni zaradi Alzacije-Lorene razgovarjati se s Francozi, kar je vsekako velika politična koncesija.

Zveza francoskega demokratskega časopisa. Cela vrsta francoskih listov je ustanovila zvezo demokratskega časopisa. Ti listi prinašajo na čelu skupni oklic za novo postavo, da proti nasilni vladni.

V Mladonilji in ob Jordanu. Bolgarsko vojno poročilo pravi, da je vodstvo armade radi umika fronte v kotu med Černo in Vardarjem umaknilo tudi sosedne vojne sile na nove postojanke južno Prilepa in severno Dojrana — Turško vojno poročilo javlja, da se gibanje turških čet, ki ga je povzročila ofenziva Angležev, vrši sedaj tudi ob Jordanu v lepe in redu. Turške zadnje straže se povsod hrabro protivijo. Na drugih frontah ni posebnih dogodkov.

Nemško-ruska meja. V Vilni zborujoča nemško-ruska mejna komisija je 15. septembra svoje delo dovršila. Izpraznjenje vzhodno od Berezine ležečega ozemlja se prične 20. septembra 1918 in mora biti do 28. februarja končano. Berezina ostane tudi po izpraznitvi v nemški posesti. Na njenem vzhodnem bregu se prične nevtralni pas.

Tajni spisi ministra Bratiana. V neki bukareški banki so našli tajne spise ministra Bratiana iz dobe, ko je bila Rumunija še nevtralna. Bratiano je izročil svoje zapiske nekemu svojemu prijatelju, ki je pa že umrl. Ta jih je bil dal banki shraniti.

Jugoslovansko vprašanje.

Dunaj, 24. septembra. Z rešitvijo jugoslovanskega vprašanja se bavijo vsi politični krogi zelo intenzivno. Posebno z vestmi iz Budimpešte se bavijo dunajski politični krogi, tembolj ker so iz Budimpešte lansirane vesti večinoma tendenci-

jozne. V zvezi z njimi so danes začeli govoriti v parlamentarnih krogih, da Čehi in Nemci ventilirajo vprašanje skupnega postopanja proti ogrskim aspiracijam. Kajpada je na obeh straneh želja mati te misli. Če bi se res posrečilo Čehi in Nemci z ogrskim strašilom kako združiti in jih prisiliti za mizo k posvetovanjem, bi bil to res velikanski korak k sporazumu.

Glede tega je izjavil nemškonalionalni parlamentarec: Z nemškonalionalnega vidika bi priklonitev Dalmacije k Ogrski ne bila slaba reč, ker bi to razcepilo jugoslovanski blok in bi se mi potem z avstrijskimi Jugoslavlani lažje sporazumeli. Drugo pa bi bilo vprašanje odškodnine za Avstrijo radi anektiranih dežel. O kakem odškodovanju na primer z od Nemcev naseljenimi komitati ob meji nočejo Ogrji ničesar vedeti. Da bi pa velike žrtve na krvi in blagu, ki jih je zahtevala aneksija, pozabili za skledo leče, pa tudi ne gre. Ustavnim potom se to sploh ne da lahko urediti.

Če seveda razburjajo in vznemoljujejo taki glasovi o rešitvi jugoslovanskega vprašanja. S tako politiko bi pognali vse Čehi v tabor onih, ki so uverjeni, da v Avstriji ni več mesta za ureditev njihovih političnih zadev.

Podpredsednik Češkega Svaza Tusar pravi: Jugoslovanskega vprašanja ni rešiti brez državnega zbora. Razven tega pa imajo besedo delegacije. Če se načinja vprašanje ustave, potem je treba razviti vso celoto. Čehi ne započno inicijative, a složni bodo z Jugoslavlani v vsem. Slovanska opozicija bo takoj v prvi seji poslanske zbornice vprašala vlado, kake so njene nakane. Upati pa je, da bodo govorile še kake druge stranke.

Dunaj, 24. septembra. Za ponedeljek 30. septembra je povabljen načelnost Češkega Svaza k važnemu razgovoru. Tudi Jugoslavlani in Vsepoljaki se ga udeležijo. Na dnevnem redu je mirovna nota in jugoslovansko vprašanje.

Praga, 24. septembra. Za 26. september je pozvan češki državni pravni klub k posvetovanjem v Prago. Čehi in Jugoslavlani spravijo ogrski način rešitve jugoslovanskega vprašanja že pri prvi seji v razgovor.

Krakov, 24. septembra. Nekateri poljski krogi so že pred meseci razmišljali o tem, da treba prepustiti Ogrm anektirane pokrajine. Ogrska bi pa za to podpirala Avstrijo pri rešitvi poljskega vprašanja. Vendar pa so si Poljaki na jasnem, da bi se Jugoslavlani, posebno Srbi, ogrskemu načinu razrešitve, protivili. Poljaki ne verujejo, da bi se ogrski načrti glede Bosne Hercegovine dali uresničiti.

Dunaj, 24. septembra. Kakor poroča neka parlamentarna korespondenca, bi bili Nemci pripravljeni privoliti v odstop Bosne Ogrm, če bi Ogrska dala Avstriji nemške komitate Požun (I), Eisenstadt in Steinamanger. Skoro vse politične stanke pripravljajo vprašanja na vlado, da vlada pove svoje stališče glede jug. vprašanja.

Budimpešta, 24. septembra. Opozarjajo, da se Wekerle še vedno drži svojega načrta združitve Bosne z Ogrsko. Gre se za dve alternativni: Ali dosežejo Ogrji, kar hočejo, ali pa naj ostane vse tako kakor je (status quo). Vsaka druga rešitev bo zadela na odpor ogrskega parlamenta.

Budimpešta, 24. septembra. „Az Est“ javlja, da bo Bosna bržkone združena z Ogrsko kot corpus separatum, dočim se Tisza bolj ogreva za „status quo“ (?). Na merodajnih mestih so pa za Veliko Hrvatsko, ki naj bi bila del ogrske krone. Reka ostane še nadalje „corpus separatum“, njeno ozemlje pa bi se razširilo (menda ne na Opatijo? op. ur.) Kotor bi postal največja ogrska luka. Slavonske komitate, ki so pripadali nekdanji Ogrski, naj bi dobila Ogrska nazaj.

Dunaj, 24. septembra. Skupni finančni minister baron Spitzmüller je odpotoval davi s sekcijskim načelnikom Frančem in vladnim tajnikom Ragerjem v Sarajevo.

Hofrat vitez Kaltenegger.

Afera realčnega ravnatelja Cora vzbuja v nas različne misli. Afera kaže, da je izvršena in izpeljana po dobro premišljenem načrtu, načrt pa zopet kaže na mojstra birokratskih zakulisnih intrig.

Gospod Cora je bil pred nedolгим časom imenovan ravnateljem ljubljanske realke. Njegovo imenovanje je gotovo dokaz njegove usposobljenosti; če bi se mu bilo moglo le najmanj očitati, bi gotovo ne bil postal ravnatelj. Danes je istega ravnatelja brez ozira na disciplinarne predpise in brez ozira na merodajno inštanco deželnega šolskega sveta zadela strela z ministrskega neba! To kaže na zelo spretno režijo in veščo roko, ki je vodila vse niti od Ljubljane na Dunaj. Kadar pa govorimo o spretni birokratski režiji v šolskih zadevah, takrat se vselej pokaže v ozadju v meglo uradnih tajnostij zaviti hofrat Kaltenegger, ki je dosegel v tem oziru priznano mojsterstvo.

Hofrat Kaltenegger ima že mnogo na svoji vesti. Tudi v zadnji aferi je dokazal, da zna uradni material tako preparirati, da je zahteva nemškega volksrata našla na merodajnem mestu zaželjen odmev. Nemški volksrat si je ubil v svojo trdo glavo, da mora ravnatelj Cora pasti. Sama ob sebi je zahteva naravnost smešna. Prosimo danes, v tako težkih in kritičnih časih, ko se gre za narod in državo celega sveta, ne pade ljubljanskemu volksratu nič pametnejšega v glavo, kakor da mora iti ravnatelj Cora, ki je vrhoteča še sam — Nemec! Da je taka smešna zahteva dobila lepo, birokratsko obliko, ki je dovela naučnega ministra, mogoče celo cel kabinet, tako daleč, da se je minister čutil poklicanega, da poseže vmes, to je mogel napraviti samo človek, ki pozna vse tajne steze in stezice birokratskega sistema, in ki natančno pozna metode, po katerih je treba obdelavati disciplinarne akte. Zato nam prihaja na misel gospod hofrat Kaltenegger kot režiser te afe.

Stvar ima pa svojo zelo resno stran. Vitez Kaltenegger dela že skoro dve desetletji s celim

slovenskim šolstvom tako, kakor sedaj z realko. Vse njegovo mišljenje in delovanje stremi po tem, da pripomore do zmage agresivnemu nemštvu. Nemške šole povsod protežira, dočim zavira razvoj slovenskega šolstva kjerkoli ga more. On bi rad napravil vse šole za nemške. Tako je delal ves čas pred vojsko, v vojski se pa ni ničesar naučil. On misli, da je Bleiweissova cesta del vsenemške fronte. Če je n? Kranjskem prišlo res že tako daleč, da se začenja ljudska masa odtujevati državni misli, potem je to v prvi vrsti zasługa hofrata Kalteneggerja. Slovenske srednješolske zavode je prisilil, da se uklonijo njegovemu sistemu. Sredstva — čisto egal: ali se zlomi, ali pa ukloni! In res so se uklonili njegovi trdi in brutalni oblastnosti res zaslužni slovenski šolniki. Nemški personal je tako milil in božal, da je prikril nečuvne disciplinarne škandale, za kar imamo dokaze v rokah, dočim je preganjal slovenske šolnike na življenje in smrt (Štritof).

Uradnik take baže na tako visokem in odgovornem mestu je za avstrijsko državno misel pri nas velika nevarnost. Vsaka minuta, katero še sedi tak vitez na svojem mestu, pomeni za državo izpodbijanje državne misli med Slovenci. Mi tudi ne vidimo, kako da država mirno gleda človeka v uradu, ki ima že 4 leta več službe, kakor je za penzioniranje potrebno. Mi razumemo to le tako, da gospoda hofrata „drže“ samo zato tako dolgo, čeprav je že ves bolan, ker ne morejo najti nikogar, ki bi z enako energijo in brez najmanjše škrupuloznosti tiral in pripravljal pot agresivnemu nemštvu. Vsi Slovenci brez razlike strank so prepričani, da bo trpel javni interes toliko bolj, kolikor dalje ostane hofrat Kaltenegger v službi in da je skrajni čas, da se oglasi sam za modro polo!

Iz domačih listov.

„Slovenec“ ima dolg uvodnik o velenemškem idealu, t. j. o vojski. Članek je zbirka različnih citatov, ki dokazujejo, da so se Vsenemci vedno ogrevali le za boj. — Če se ne motimo, smo nekaj sličnega brali nedavno v graški „Arbeiterwille“, kar pa nič ne de; čimbolj poznamo vsenemščost, toliko boljše.

„Naprej“ ima lep članek o aferi Cora—dr. Lončar. — Sedaj res lahko rečemo, da je vsa slovenska javnost brez razlike strank izrekla svojo obsodbo nad takim pedagoškim sistemom, ki vlada pri nas. Taka splošna obsodba mora držati, če bo to „Grazer Tagblattu“ prav ali ne.

„Slovenski Narod“ prinaša dve strokovni študiji. Prva se peča z malimi železnicami pri nas, druga pa z zakonom o povračilu vojnih škod.

Po domovini.

„Grazer Tagblatt“ in afere Cora. Če stopiš psu na rep, zacvili. Namreč tisti pes, čegar je rep. Ker je zaradi afere Cora zacvili „Grazer Tagblatt“, nam je to dokaz, da so vsi Slovenci brez izjeme stopili na pravi rep. Pa bomo še. „Tagblatt-ovo“ cviljenje nam jasno kaže, kakšni motivi so povzročili afero Cora—Lončar!

Vpliv slabega čtiva (zgledi), je predmet propovedi prihodnjega nedeljo ob 5. uri popoldne v kapeli oo. jezuitov. — Tako javlja „Slovenec“, ki gotovo ve, kakšne propovedi so njegovim bralcem najbolj koristne.

Iz politične konceptne službe. Deželni predsednik na Kranjskem je imenoval koncipiste c. kr. deželne vlade Gustava Golia, Friderika Deu in dr. Viljema Pfeiffer za okrajne komisarje na njih dosegljivih službenih mestih.

Iz ljudskošolske službe. Pavla Pirkera in Nežika Nadler sta nameščeni za suplentinji v Ribnici, Ivana Oražem v Loškem potoku, Marija Mavrin v Dragi.

Tri mesta za inženirje. Pri ravnateljstvu vojnokreditnega zavoda za južno vojno okrožje v Celovcu razpisana so za novo osnovani kontrolni oddelki 3 mesta za inženirje in sicer: za stavbinstvo (Hochbau), za strojništvo (Maschinenbau) in za kulturno stroko (Kulturingenieur). — Reflektanti naj vpošljejo svoj ofert z obširnim curriculum vitae z navedbo, koliko plače zahtevajo, ravnateljstvu v Celovcu, Villacherstraße št. 6 ali pa naj se, čim možno, osebno zglasijo.

Smrt. V ponedeljek večer je umrla v ljubljanski deželni bolnišnici po hudi bolezni vdova deželnosodnega svetnika Hermina Mikuš roj. Postl v starosti 64 let. — V Semiču je umrl p-stajenačelnik g. Rado Saje. — V Trebinju je umrl odvetniški kandidat dr. Pero Žiba. Poročen je bil s hčerko g. Lavrenčiča iz Postojne. — V Kranju je umrla gospa Alojzija Pečnik. V Celovcu je jedla golaž iz pokvarjenega mesa, kar je povzročilo njeno smrt. — Umrl je v Barkovljah pri Trstu g. Josip Krečič.

Umrl so v deželni bolnici 20. t. m. Goštinčar Ivan, Pibernik Ivan, Žvokelj Jakob in Kramar Marija.

Varstvo najemnikov. Odredba za varstvo najemnikov izgubi s 1. januarjem veljavnost. Zatrjujejo, da se odredba v sedanjih oblikah ne obnovi. Pred vsem gre za preprečitev tihotapske kupčije s stanovanji in proti takozvanim odkupninam. Za vsa odpovedana stanovanja bo — zlasti na Dunaju — uvedena dolžnost prigašenja. Gospodarjem pa se bo dovolilo zvišati stanarino za nekako 10%.

Želbljarjem v Kropi in Kamnigoric izboljšajo plače. Dne 21. t. m. se je vršila pri obrtnem sodišču v Ljubljani obravnava v zadevi povišanja plač želbljarjem. Po triurni razpravi, ki je skušala pojasniti zamotane in bedne razmere želbljarjev, se je mojstrom, skladiščnikom, delavcem v tovarni, kovačem in kovačicam dovolilo zvišanje plač po 40, 45, 50, 70 oziroma 80 odstotkov, poleg tega podpora za nedorasle in za delane-zmožne žene po 6 do 12 K na 14 dni. Zastopniki delavcev, ki so zahtevali 200 odstotkov zvišanja, so se le malo umirili, zlasti ker jim zboljšanja aprovizacije nobena oblast ne obljubi.

Nemška sol. Trgovinsko ministrstvo je izjemoma dovolilo firmi Andrej Jud v Ebensee na Gornjem Avstrijskem, da sme importirati 1000 ton

nemške soli. Ta sol gre v prid prebivalstvu na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem.

Korupcija pri aprovizaciji je v hrvaškem Primorju in v Dalmaciji na višku. Tekom nekaterih mesecev je od Reke do Karlobaga zmanjkalo 60 vagonov namenjenih za prebivalstvo ličobrabavske županije, med temi štirje vagoni sladkorja!

Zborovanje državnih uslužbencev se vrši dne 29. t. m. ob 4. uri popoldne v dvorani Mestnega doma v Ljubljani. Obravnavali bodo „bedni položaj državnih uslužbencev“.

Z nožem po glavi! V kavarni Krapš v Škofji ulici je med gosti prišlo do prepira, ki se je končal s tem, da je neznan vojak udaril Josipa Fischerja, spovednika južne železnice, z nožem po glavi. Zgodilo se je ob 11. uri zvečer in seveda v nedeljo.

Uničevanje pokvarjene municije. Danes dopoldne bodo v Zadobrovi ob Savi razstreljevali pokvarjeno municijo.

Ne podpirajte vojaških beguncev! Kdor bi podpiral vojaške begunce in one, ki si samovoljno podaljšujejo dopust, bo najstrožje kaznovan. Kazen je določena od 6 do 12 mesecev. Razven tega izgube svojci takih vojakov pravico do preskrbnine.

Gospod feldmaršal! Če feldmaršalom ne gre naslov „veličanstvo“ ali „visokost“, jih treba nagovarjati „gospod feldmaršal“ in ne „ekscelencia“!

Vojaških oprostitev je konec. Z ozirom na nizko stanje oficirjev in moštva se oprostitev od armade na bojišču ne bodo več vršile. Izvršene bodo le še one oprostitev, ki jih je vrhovno poveljstvo armade že priznalo.

Nesreča v mlinu. Nedavno je prišla v mlin Konrada Werniga v Ormožu neka Hrvatica. Ker je radi velike gneče v mlinu prišla približno kolesnih jermen, jo je jermen zgrabil za obleko in potegnil v mlinsko kolesje. Zmečkalo ji je zgornji život, dobila je znotranje poškodbe in zlomila nogo, ki so ji jo v bolnišnici odrezali. Nesrečnica bo težko okrevala.

Župan v Rogaški Slatini je postal poštar in posestnik Jožef Sporn. Je seveda — Nemec kakor njegov pokojni prednik Ferschling.

Prepovedano zborovanje „Südmarke“. Dne 21. t. m. bi se bilo imelo vršiti v Slovenski Bistrici potovalno zborovanje društva „Südmarke“, ki ga je pa okrajno glavarstvo v Mariboru prepovedalo z motivacijo, da je to nacionalna prireditve, ki bi lahko povzročila nemir in nered v javnosti. Nemci se seveda razburjajo, a ploskajo, če zadene Slovence, ki so na svoji zemlji, tak odlok.

Deželna zveza požarnih bramb na Štajerskem, ki obsega 490 društev in 10.000 delujočih članov, je storila sklep proti razcepitvi zveze. Gre namreč za to, da se Slovenci osamosvojijo, kar imenujejo nemški društveniki „rovarjenje“. Nemci imajo veliko večino.

Dolžnost zglativte v Gorici. C. kr. glavarstvo v Gorici je pričetkom septembra odredilo, da se imajo vsi gorški prebivalci po določenem abecednem redu zglativte pri policiji (Tek. Franca Jožefa št. 26).

Proces radi potopitve Lloydovega parnika „baron Gautsch“. Iz Pulja poročajo, da se prične proces radi potopitve Lloydovega parnika „baron Gautsch“ pred tamkajšnjim okrožnim sodiščem dne 30. t. m. Proces bo trajal najmanj tri dni. Tej zadevi menda nikoli ne bo konca.

Svinjska mast po 105 kron. Te dni je došlo v Gradec pet vagonov masti iz Ogrske. Dotični agent je zahteval za kilogram 105 kron. Ponujal je mast raznim zavodom, podjetjem in trgovcem, a nikdo je ni hotel kupiti za to strašno ceno. Koncem koncev je agent izjavil, da jo spravi na Semering v hotele vojnih dobničarjev ali pa na Dunaj v kako vojno podjetje. — Ni li leka zoper to svojat na svetu?

Širom sveta.

Nevesti je ukradel balo. Kovinarski delavec Papert je v Krajčico svoji nevesti ukradel balo. Ukradeno je prodal trgovcu Hirschu, kjer so tudi našli en del perila, drugi del pa pri Partovti materi. Tat je ušel in ga še niso dobili.

Umorjenega otroka so požrle mačke. V Sarajevu so našli na dvorišču Kreditne banke truplo novorojenčka, ki so ga bile mačke že do polovice požrle. Otroka je tja prinesla neka dekla iz Gruža. Morilko so zaprli.

30 ovac pokradenih. Na neki planini pri Biksenu je bilo od 300 ovac navzlic čuječnosti pastirjev in ovčarskih psov ukradenih 30 ovac. Tatovi, o katerih ni sledu, so si izbrali najbolj rejene živali.

Rudarska šola v Ustju na Češkem. „Nedovideost“ je zvedela, da bo vlada na željo Nemcev v kratkem preimela rudarsko šola iz Přibrama v Ustje.

Značilno za čas, ko manjka stanovanj. V nekem graškem listu je bil nedavno sledeči in-serat: „Veliko nagrado dobi, kdor preskrbi rodbini (2 dami) stanovanje 4 do 6 sob z moderno opravo, solčno mirno lego, takoj ali najkasneje s februarjem. — Za dve dami 6 sob! Ali se bosta igrali slepe miši?

Drobiž.

Nesreča v Wöllersdorfu.

Dunaj, 24. septembra. Nesrečo v Wöllersdorfu je povzročila nabasana patrona, ki je padla na tla. Doslej je umrlo 246 oseb, težko ranjenih pa je 27.

Rekurz „Narodnih Listov“ odbit.

Praga, 24. septembra. Vlada je zavrnila rekurz „Nar. Listov“ zaradi ustavljenja lista.

Stavka v angleških predilnicah narašča.

Rotterdam, 23. septembra. Stavka v angleških predilnicah dobiva vedno večji obseg, 3000 predilnic miruje, 59 milijonov vreten in 58.000 statov stoji. Vlada je dosedaj zmanj skušala posredovati.